

KORANEN OCH SUNNAH

Som Gudomlig Uppenbarelse — Ett Sunnitiskt Perspektiv

En genomgång av wahy, bevarandet av uppenbarelsen och förhållandet mellan Koranen och Profetens Sunnah enligt klassisk sunnitisk lära

Inledning

Inom sunnitisk islam vilar hela den religiösa, juridiska och andliga strukturen på föreställningen att Gud (Allah) har talat till mänskligheten genom uppenbarelse, wahy (وحي). Denna uppenbarelse anses ha nått fram i två sammanlänkade men distinkta former: Koranen, Guds ordagranna tal nedsänt till profeten Muhammad ﷺ, och Sunnah, profetens normerande föredöme i ord, handling och tysta godkännanden. Sunnitisk teologi och rättsvetenskap (usul al-fiqh) betraktar båda dessa källor som gudomligt inspirerade, om än på olika sätt, och ser dem som ömsesidigt beroende av varandra för en fullständig förståelse av religionen.

Denna artikel går igenom den teologiska grunden för uppfattningen om Koranen och Sunnah som gudomlig uppenbarelse, hur de bevarades genom historien, samt det klassiska sunnitiska synsättet på relationen mellan de två källorna.

Wahy — Uppenbarelsens Begrepp

Det arabiska ordet wahy betyder i grunden en snabb, dold meddelandeöverföring eller ingivelse. I islamisk teologisk terminologi syftar det på Guds kommunikation till sina profeter.[1] Klassiska teologer som al-Juwayni och senare Ibn Khaldun beskrev flera kanaler genom vilka wahy nådde profeten Muhammad ﷺ: genom ängeln Jibril (Gabriel) som förmedlade ett uppenbart budskap, genom drömmar som ansågs vara en form av sann uppenbarelse, eller genom direkt ingivelse i hjärtat.[2] Enligt traditionen kunde uppenbarelsen ibland komma som ett klockliknande ljud som föregick orden, vilket beskrivs som det mest betungande sättet uppenbarelsen kunde komma på.

Sunnitisk teologi skiljer mellan två huvudkategorier av uppenbarelse som är relevanta för förståelsen av både Koranen och Sunnah:

- Wahy matluw (recited revelation) — den uppenbarelse som reciteras ordagrant som gudomligt tal, det vill säga Koranen.
- Wahy ghayr matluw (icke-reciterad uppenbarelse) — gudomlig ingivelse som format profetens förståelse, uttalanden och handlingar, men som inte överlämnades som ordagrant gudomligt tal. Detta är grunden för Sunnahs status som uppenbarelse.

Denna distinktion, som artikulerades tydligt redan av imam al-Shafi'i (d. 204/820) i hans verk al-Risala, blev central för den klassiska sunnitiska rättsmetodikens (usul al-fiqh) förståelse av varför både Koranen och Sunnah räknas som bindande gudomliga källor, trots att endast Koranen reciteras som tillbedjan (i bönen) och betraktas som Guds direkta, oföränderliga ord.[3]

Koranen som Gudomlig Uppenbarelse

Nedsändandets process

Enligt sunnitisk lära nedsändes Koranen till profeten Muhammad ﷺ gradvis under en period av cirka 23 år, från år 610 till hans död år 632. Den första uppenbarelsen mottogs i grottan Hira utanför Mecka och inleddes med de första verserna i surat al-Alaq, som uppmanade profeten

att läsa/recitera (iqra').[4] Koranen själv talar om sin egen nedsändelse under en välsignad natt, Laylat al-Qadr (Maktens natt), vilket traditionellt tolkats som att hela Koranen först sändes ned i sin helhet till den lägsta himlen, för att därefter uppenbaras styckevis till profeten alltefter omständigheternas krav.[5]

Ängeln Jibril identifieras i den islamiska traditionen som förmedlaren av uppenbarelsen, en uppfattning som bekräftas i Koranen själv (surat al-Baqarah 2:97 och surat al-Shu'ara 26:192-195).[6] Sunnitisk teologi betonar att Koranens ord, inte bara dess innebörd, är gudomliga — profeten var en mottagare och förmedlare, inte författare, vilket skiljer den klassiska sunnitiska positionen från senare rationalistiska tolkningar som ifrågasatte Koranens evighet (den s.k. mihna-kontroversen under abbasidtiden, där sunnitiska lärde som Ahmad ibn Hanbal försvarade läran om Koranens okapade, eviga karaktär som Guds tal).[7]

Bevarandet av texten

Den sunnitiska traditionen lägger stor vikt vid att Koranens text bevarats intakt genom en kombination av muntlig och skriftlig överföring. Under profetens livstid memorerade ett stort antal följeslagare (huffaz) hela eller delar av Koranen, samtidigt som skrivare som Zayd ibn Thabit nedtecknade uppenbarelsena på olika material — palmblad, skinnbitar och flata stenar.[8]

Efter profetens död och de stora förlusterna av koranlärda följeslagare i slaget vid Yamama (år 633) under Abu Bakrs kalifat, beordrade Abu Bakr — på Umar ibn al-Khattabs inrådan — att Zayd ibn Thabit skulle sammanställa de spridda nedteckningarna till en enda skriftlig samling (mus'haf).[9] Under kalifen Uthman ibn Affans styre (cirka år 650) uppstod regionala skillnader i recitation som riskerade att orsaka splittring inom det snabbt expanderande muslimska riket. Uthman tillsatte därför en kommitté under Zayd ibn Thabits ledning som utifrån Abu Bakrs samling färdigställde en standardiserad text, som sedan sändes till de stora provinsstäderna medan avvikande exemplar drogs in.[10] Denna så kallade uthmanska codex utgör grunden för den koran som används av muslimer världen över idag.

Sunnitiska lärde betonar att denna process inte var en mänsklig 'redigering' av gudomligt innehåll, utan en bevarandeinsats av en text vars exakta ordalydelse redan var fastslagen genom profetens egen recitation och granskning, något som styrks av att Koranen bevarats

genom en obruten, massivt återgiven (mutawatir) kedja av recitatorer parallellt med de skriftliga exemplaren.[11]

Koranens oefterhärmlighet (i'jaz al-Qur'an)

Ett centralt sunnitiskt argument för Koranens gudomliga ursprung är läran om i'jaz al-Qur'an — Koranens oefterhärmlighet. Koranen utmanar själv sina åhörare att frambringa något likvärdigt, först en hel skrift av motsvarande slag (surat al-Tur 52:33-34), sedan tio suror (surat Hud 11:13), och slutligen blott en enda sura (surat al-Baqarah 2:23-24 och surat Yunus 10:38).[12] Klassiska lärde som al-Baqillani (d. 403/1013) och al-Jurjani utvecklade omfattande litterära analyser av denna utmaning och hävdade att Koranens unika språkliga komposition — dess retorik, struktur och stil — överträffade allt som det dåtida arabiska samhället, känt för sin höga uppskattning av vältalighet och poesi, kunde frambringa.[13] Att ingen, trots upprepade försök genom historien, lyckats möta denna utmaning anses inom sunnitisk teologi som ett bestående bevis på textens gudomliga ursprung.

Sunnah som Gudomlig Uppenbarelse

Koranisk grund för Sunnahs auktoritet

Sunnitisk islam grundar Sunnahs status som uppenbarelsekälla direkt i Koranen. Flera verser befäller troende att lyda profeten vid sidan av Gud, och beskriver lydnad mot profeten som lydnad mot Gud själv: 'Den som lyder Sändebudet lyder Gud' (surat al-Nisa 4:80).[14] Andra verser, som surat al-Hashr 59:7, instruerar de troende att ta emot vad profeten ger dem och avhålla sig från det han förbjuder dem. Surat al-Najm 53:3-4 beskriver profeten som en person som inte talar av egen drift, utan förmedlar 'endast en uppenbarelse som uppenbaras' — en vers som klassiska exegeter som al-Tabari och al-Shafi'i tolkat som ett direkt belägg för att även profetens uttalanden utanför den reciterade Koranen står under gudomlig ingivelse.[15]

Utifrån sådana verser formulerade imam al-Shafi'i sin inflytelserika tes att Sunnah utgör en form av uppenbarelse (wahy) som Gud gett profeten vid sidan av Koranen, även om den inte reciteras som gudstjänst eller samlats i en bok med samma status som mus'hafen.[16] Denna ståndpunkt blev en hörnsten i den klassiska sunnitiska rättsmetodiken och försvarades vidare av lärde som Ibn Hazm i hans verk al-Ihkam fi Usul al-Ahkam, där

han hävdade att förkastandet av Sunnahs bindande karaktär i praktiken innebär ett förkastande av Koranens egna befallningar att lyda profeten.[17]

Sunnahs former

Klassisk sunnitisk hadithvetenskap (ulum al-hadith) delar in Sunnah i tre huvudkategorier:

- Al-Sunnah al-qawliyyah — profetens uttalanden och läror.
- Al-Sunnah al-fi'liyyah — profetens egna handlingar, exempelvis hans sätt att utföra bönen eller valfärden.
- Al-Sunnah al-taqririyyah — profetens tysta godkännanden, det vill säga handlingar utförda av följeslagare i hans närvaro som han inte motsatte sig.

Tillsammans utgör dessa det normerande föredöme (uswa hasana, ett begrepp hämtat från surat al-Ahzab 33:21) som sunnitisk islam ser som nödvändigt för att korrekt förstå och tillämpa Koranens ofta kortfattade eller allmänt hållna föreskrifter.

Bevarandet av Sunnah genom isnad

Till skillnad från Koranen, som sammanställdes i en enda skriftlig codex inom decennier efter profetens död, bevarades Sunnah huvudsakligen genom muntlig överföring under de första generationerna, kompletterad av tidiga skriftliga uppteckningar bland vissa följeslagare och deras efterföljare (tabi'un).[18] För att säkerställa tillförlitligheten utvecklade muslimska lärde under det andra och tredje århundradet efter hijra (700–900-talen e.Kr.) en sofistikerad vetenskap för granskning av hadith (mustalah al-hadith), centrerad kring isnad-systemet — den fullständiga kedjan av berättare som förband ett uttalande eller en handling tillbaka till profeten.

Lärde som granskade hadith undersökte varje länk i kedjan med avseende på berättarens pålitlighet ('adala), exakthet i minnet (dabt), samt huruvida kedjan var sammanhängande utan avbrott (ittisal al-sanad). Utifrån dessa kriterier klassificerades hadith i kategorier som sahih (autentisk), hasan (god) och da'if (svag), en metodik som utvecklades av tidiga hadithkritiker som Yahya ibn Ma'in, Ali ibn al-Madini och senare kodifierades av lärde som Ibn al-Salah i hans Muqaddima.[19]

Detta arbete kulminerade i sammanställningen av de stora hadithsamlingarna under tredje århundradet efter hijra, däribland imam al-Bukharis (d. 256/870) Sahih al-Bukhari och imam Muslim ibn al-Hajjajs (d. 261/875) Sahih Muslim — av sunnitiska lärde gemensamt kallade al-Sahihayn ('de två autentiska') och betraktade som de mest tillförlitliga hadithsamlingarna efter Koranen.[20] Tillsammans med samlingarna av Abu Dawud, al-Tirmidhi, al-Nasa'i och Ibn Majah (de s.k. al-Kutub al-Sittah, 'de sex böckerna') utgör dessa verk grundvalen för den sunnitiska hadithkorpusen.[21]

Förhållandet mellan Koranen och Sunnah

Inom den klassiska sunnitiska rättsmetodik (usul al-fiqh) beskrivs Sunnahs förhållande till Koranen vanligen utifrån tre funktioner, en indelning som artikulerades tydligt av bland andra imam al-Shafi'i:[22]

- Bekräftande (muwafiq/mu'akkid) — Sunnah bekräftar och upprepar principer som redan uttrycks i Koranen, exempelvis förbudet mot att förena Gud med andra gudomar.
- Förtydligande (mubayyin) — Sunnah preciserar, detaljerar eller specificerar Koranens allmänt hållna föreskrifter. Koranen befäller exempelvis bön (salah) och allmosa (zakah) utan att ange antalet dagliga böner eller de exakta procentsatserna för allmosan; dessa detaljer fastställs genom profetens praxis.
- Självständigt lagstiftande (mustaqill) — Sunnah introducerar i vissa fall föreskrifter som inte uttryckligen återfinns i Koranens text, men som sunnitiska lärde betraktar som giltiga utifrån Sunnahs status som en form av uppenbarelse i sig, exempelvis vissa specifika förbud inom familjerätten.

Denna hierarkiska men ömsesidigt beroende relation sammanfattas ofta i den klassiska sunnitiska principen att 'Sunnah är den andra uppenbarade källan' (al-wahy al-thani) — underordnad Koranen i den meningen att den aldrig kan motsäga en entydig koranisk föreskrift, men jämställd med Koranen i sin bindande, gudomligt grundade auktoritet.[23] Lärde som al-Shatibi underströk senare att de två källorna måste förstås tillsammans (Koranen genom Sunnahs praktiska tillämpning, och Sunnah i ljuset av Koranens övergripande principer) för att en fullständig och korrekt förståelse av islamisk lära och praxis ska vara möjlig.[24]

Slutsats

Den sunnitiska uppfattningen om Koranen och Sunnah som två former av gudomlig uppenbarelse vilar på en sammanhängande teologisk och metodologisk grund: Koranen som Guds ordagranna, oföränderliga tal, bevarat genom en kombination av memorering och en tidigt standardiserad skriftlig text, och Sunnah som profetens av Gud inspirerade föredöme, bevarat genom en noggrant utvecklad vetenskap för granskning av muntlig och skriftlig överföring. Tillsammans utgör de, enligt klassisk sunnitisk lära, en odelbar helhet — två grenar av samma gudomliga källa, nödvändiga för en fullständig förståelse och praktisk tillämpning av islam.

Källor

- [1] al-Asfahani, al-Raghib. Mufradat Alfaz al-Qur'an, uppslagsord 'w-h-y'.
- [2] Ibn Khaldun. al-Muqaddima, kapitlet om profetskap och uppenbarelse; se även al-Bukhari, Sahih al-Bukhari, Kitab Bad' al-Wahy, hadith 1-7.
- [3] al-Shafi'i, Muhammad ibn Idris. al-Risala, övers. Majid Khadduri, Islamic Texts Society, kapitlet om Sunnahs ställning.
- [4] Koranen 96:1-5 (surat al-Alaq); Ibn Hisham, al-Sira al-Nabawiyya, avsnittet om den första uppenbarelsen.
- [5] Koranen 97:1 (surat al-Qadr); al-Tabari, Jami' al-Bayan, tafsir till surat al-Qadr.
- [6] Koranen 2:97 samt 26:192-195.
- [7] al-Ash'ari, Abu al-Hasan. Maqalat al-Islamiyyin; se även al-Tabari, Tarikh al-Rusul wa-l-Muluk, om mihna-perioden under al-Ma'mun.
- [8] al-Bukhari, Sahih al-Bukhari, Kitab Fada'il al-Qur'an.
- [9] al-Bukhari, Sahih al-Bukhari, hadith om sammanställningen under Abu Bakr, Kitab Fada'il al-Qur'an, hadith 4986.
- [10] al-Bukhari, Sahih al-Bukhari, hadith 4987, om Uthmans standardisering av mus'haf.
- [11] al-Zarkashi, Badr al-Din. al-Burhan fi 'Ulum al-Qur'an; al-Suyuti, al-Itqan fi 'Ulum al-Qur'an.
- [12] Koranen 52:33-34; 11:13; 2:23-24; 10:38.
- [13] al-Baqillani, Abu Bakr. I'jaz al-Qur'an; al-Jurjani, Abd al-Qahir. Dala'il al-I'jaz.
- [14] Koranen 4:80.

- [15] Koranen 53:3-4; al-Tabari, Jami' al-Bayan, tafsir till surat al-Najm; al-Shafi'i, al-Risala.
- [16] al-Shafi'i, al-Risala, avsnittet 'Bayan al-Sunna ma'a al-Kitab'.
- [17] Ibn Hazm, Ali ibn Ahmad. al-Ihkam fi Usul al-Ahkam, bok om Sunnahs auktoritet.
- [18] al-Khatib al-Baghdadi. Taqyid al-'Ilm, om tidig skriftlig uppteckning av hadith.
- [19] Ibn al-Salah, Uthman ibn Abd al-Rahman. Muqaddimat Ibn al-Salah fi 'Ulum al-Hadith.
- [20] al-Bukhari, Muhammad ibn Isma'il. Sahih al-Bukhari; Muslim ibn al-Hajjaj. Sahih Muslim.
- [21] Abu Dawud, Sunan; al-Tirmidhi, Jami' al-Tirmidhi; al-Nasa'i, Sunan al-Nasa'i; Ibn Majah, Sunan Ibn Majah.
- [22] al-Shafi'i, al-Risala; Ibn Qayyim al-Jawziyya, l'Ilam al-Muwaqqi'in 'an Rabb al-'Alamin.
- [23] al-Shatibi, Abu Ishaq. al-Muwafaqat fi Usul al-Shari'a.
- [24] al-Shatibi, al-Muwafaqat, bok om Sunnahs relation till Koranen.